

Jan Kochanowski
Apophtegmata

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Jan Kochanowski *Dzieła*

oprac. Aleksandra Ćwiklińska

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-01-6

strona: 5

5

1: **APOPHTEGMATA**

2: **IANA KOCHANOWSKIEGO.**

3: grafika

4: **Z głupim zle zärtowác.**

- 5: **C** Zárnkowski Biskup Poznánki/będąc podágrą
6: bárzo vdręczony/ zwykł był częstokroć przed wiel
7: kim bólem té słowá mówić: Prze Bóg/dobiy
8: kto/ odpuszczę. Tráfiło fie iż leżąc w téyże chorobie/ nie był
9: nikt inšzy przy nim/ ieno Tátárzyn Kámárády/ sługá ieğ:
10: ten pomniąc co więc pan mówił/ ofiárował mu fie z po=
11: sługą swą: Pánie/ powiádá/ day ty mnie báchmátá/ á
12: kaź mię wolno do hordy przepuścić/ á ia ciebie záreżę/ iá
13: ko prošísz. Biskup obaczył fie/ że z tym źle zärtowác: Do=
14: brze/ powiáda/ Kámárády: ále kaź tu komu piérwéy do
15: mnie/ że mu rofkazę/ áby cię po méy śmierci dobrze odprá
16: wiono/ y wolno puszczono. Wyśedł Tátárzyn/ y záwo=
17: łał kilku sług do páná. Pan vyźrzawšzy sługi/ dopiéro z
18: onégo przeltráchu otréźwiał/ y kazał Tátárzyná do wie=
19: że wládzić/ á sam potym był ostroźnieyšzy.

A iij

Dwu ko-

strona: 6

6

Apophtegmatá

1: **Dwu kotu w ieden wór zle fadzác.**

- 2: **K** Anclérz ieden Koronny/ częstokroć zwykł to był ma=
3: wiác: Z káždym fie zgodzę/ iedno z łákómym nic/ bo ón
4: chce/ á ia téz chcę.

- 6: **T** Enże vpoiwfzy málmázyią iedného Kánoniká Sędo=
7: miérfskiego/ kiedy mu powiedziano názaiutrz/ że vmárł/
8: nic infszego ná to nie powiedział/ iedno to/ iż mu był ie=
9: fczcie iednéy niefpełnił.

10: **Tytuł wielki, dochód máły.**

- 11: **S** Pytek Iordan/ Kálfztelan Krákowfki/ mówiąc w rá=
12: dzie o doległóściách/ które wyfokié wrzędę zá łobą niofą/
13: téż to powiedział: Co łobie Spyték nágotuie/ to mu
14: Pan Krákowfki zię.

15: **Niedługi rozmysł.**

- 16: **K** Siądz Siemikowfki/ máiąc **beneficium** iedno **con-**
17: **trouerfum**, w którym mu Gámrat Arcybifkup Gnié=
18: źnieńfki przefzkadzał/ wziął tę rádę przedsię/ że przyftał
19: do tegóz Arcybifkupá/ rozumieiąc/ że ón iáko fłudze iuż

fwému

strona: 7

Ianá Kochánowfkiego.

7

- 1: fwému/ niémiał mu w tym przefzkadzać: y tegóz dnia prá
2: wie/ kiedy mu go zálécono/ y kiedy mu rękę dał/ chcęcy v=
3: czynił wzmiánkę około fwégo **beneficium**. Tám Gám=
4: rat zarázem opowiedział fie/ że to **beneficium**/ iego ieft
5: podawánia/ áni żadného ná nim chce ćierpieć/ ieno kogo
6: ón ná nie wfádzi: Siemikowfki zásię prośił/ áby raczył
7: nań ták wzgląd mieć/ iáko ná fługę iuż fwégo/ á tego mu
8: życzył. Ale Gámrat porożem ná to bárzo wftrząfał. Co
9: Siemikowfki obaczywfzy/ rzékł: Nu Miłóściwy
10: Księże/ iaciem dla tego był do W.M. przyftał/ ábych
11: był miał pomoc z W.M. ále iż widzę że próžno/ á ia zász

12: odstawam: y dawłszy mu rękę szedł precz.

13: **Wedle datku służbá.**

14: **K** Siądz Trąbki służąc Szydłowieckiemu/ niepráwie

15: był poślug pilen: tám gdy go niktórzy z towarzyszóv =

16: pomináli/ áby był pilnieyŝy: Oy/ powiáda/ wiémci ia/

17: iáko zá kopę służyć.

18: **Ziednáníe nieumyslne.**

19: **G** Amrat Arcybiskup/ gniewał sie ná księdzã Krupkié=

20: go: tráfiło sie/ iż Arcybiskup iechał z zamku w Krákwie/

21: á ksiądz Krupki ná zamek/y przyŝzło sie im miiác práwie

22: iuz przed kámięnicã Arcybiskupią. Księdzã Krupkięgo

koń

strona: 8

8

Apophtegmatá

strona: 8

1: kón miał ten obyczay/ że od koni nie dał sie ládá iáko od=

2: wodzić/ y częŝto sie tráfiáło/ że podkawłszy sie z drugimi/

3: rad sie náзад wracał: Tóz y ná ten czás vczynił: Bo

4: ksiądz Krupki chciał Arcybiskupá ochotnie minąć/ á ŝká

5: pá iego ŝtanął/ y zátárł sie z koniem Arcybiskupim tak/

6: że sie żadnym obyczáiem nie dał odwieść/ áż ták z nim po=

7: ŝpołu do kámięnice wiáchał/ z wielkim ŝtráchem y fráfun=

8: kiem księdzã Krupkięgo. Arcybiskup począł sie był z

9: przodku gniewác/ ále obaczywłszy potym co sie działo/

10: śmiał sie niewymownie/ y proŝił księdza Krupkięgo ná

11: obiad/ y tám sie z nim ziednał.

12: **Niepotrzebne caeremonie.**

13: **K** Siądz Myŝkowki/ Biskup Płocki/ kiedy sie tráfiło

- 14: komu przez zdrowie czyiekolwiek v iego stołu pić/ prosił
15: áby to siedząc odprawowano: á iefliby iuż wftawác/
16: tedy przynamniéy/ niechayby ci tylko ftali/ kto piie/ y do
17: kogo piia: bo ci/ iakokolwiek iuż máia przyczynę do fta=
18: nia: Ale/ powiáda/ kiedy dwa do siebie piia/ á trzeci téz
19: do nich wftanie/ iákoby rzékł/ piyćie téz do mnie.

20: **Wielkiemu pánu nie wftykięgo**

21: **baczyc.**

- 22: **O**ćiefki Kánclérz koronny/dziwnie fie o to gniewał/

kto v

strona: 9

Ianá Kochánowfkiego

9

- 1: kto v iego stołu iedząc obrus kiedy opluńnął. pánu Wol=
2: fkiému Káftzelanowi Czérfskiému tráfiło fie to/ że iedząc
3: v niego oblał obrus: gofpodarz/ iáko to był zwykł/ oka=
4: zał że mu to niemiło. Co pan Czérfski obaczywfy/ kazał
5: chłopcu fwému grofz ná ftól położyć/ mówiąc: niech to
6: praczce dádzą/ áby ten obrus vpráá.

7: **Potráwy nieprzyrodzoné.**

- 8: **B**aránczuch Tátáryzn/ którego był pan iego w Rzy=
9: mie Kárdynałowi iednému dárował/ kiedy go potym
10: po kilku lat ieden z znáiomych tráfiwfy fie do Rzymu py=
11: tał/ iáko fie ma: powiedział: Nie dobrze/ trawę iéż kak
12: báran: dáiąc znác że mu fie fálatá Włofka niepodobała.

13: **Ku temuz.**

- 14: **P**olak ieden iechawfy ná náukę do Włóch/ nie był tám
15: ieno przez láto/ á ná żimę przyiechał zás do domu: kiedy
16: go oyciec pytał/ czemu ták rychło przyiechał: powiedział/

17: że mię tám przez wŕzytko láto trawą karmiono/ tákżem

18: fie bał/ żeby mi źimie śiáná nie dawano.

19: **Cierpliwa pamięć.**

20: **K**ról Zygmunt miał ten obyczay/ że ząwždy vmywá=

21: iąc fie/ dawał pierścienié z palców trzymáć tym czáfem/

B

które=

strona: 10

10

Apophtegmátá

1: którémukolwiek dworzáninowi: Tráfiło fie raz/ że śia=

2: dáiąc iuż zá ftól/ przepomniał ich v tego/ komu ie był po=

3: dał/ á ten téż nieprzypomniał. Wrok potym zdéymuiąc

4: tákże pierścienié z palców przed wodą/ sięgnął fie tenże

5: po nie/ którému ie też był przed tym dał: Król ręki vm=

6: knął/ mówiąc: Wróćcie mi oné piérwéy/ com wam był

7: ták rok dał trzymáć.

8: **Niepoŕpolitowác fie bárzo z pány.**

9: **T**enże Król Zygmunt/ iz nigdy śam nie śiadł do ftołu

10: íwégo/ ale ząwždy którémukolwiek pánu/ álbo y kilkiem

11: śiadác kazał: Kśiádz Naropińki przewiedział to był/

12: ták iz niémal ząwždy do królewŕkiego ftołu śiadał/ choć

13: mu nic nie mówiono: Chcąc mu tedy to Król omierzić/

14: ípytał go przed obiádem iuż kiedy miał práwie zá ftól lia=

15: dáć: Kfze Naropińki/ vmyliście fie? vmył/ powiáda/

16: Miłóściwy Królu: Idźciéŕz do domu ieść.

17: **Zárt páńŕki.**

18: **T**enże Król Zygmunt gráiąc flufá/ iz mu przyŕzły dwa

19: królá/ powiedział/ że ma trzy króle: kiedy go gracze py=

20: táli/ á trzeci gdzie? A tom ia/ powiáda/ trzeci: y wzięł

21: grę.

Niepewny

strona: 11

Iana Kochanowkiego.

11

1: **Niepewny dłużnik.**

2: **G** Amrat Arcybiskup/ iż był pan hojny/ co za tym więc

3: rado chodzi/ był też y dłużny: á gdy mu przypominano

4: od kogo/ áby o tym myślił/ iákoby dłużnikowi zapłacić:

5: Dofycem ia/ powiada/ myślił/ gdziem pieniędzy miał

6: doftać/ niechayże też ón myśli zkąd mu ie zapłaca.

7: **Ku temuz.**

8: **T** Enze był winien pewną fumę pieniędzy X. w któ=

9: réy iż był iuz nápoły zwątpił/ przecię przynamniéy chodził

10: ná káždy dzień do iego stołu: y kto go ieno pytał/ dokąd

11: idziesz: idę/ powiada/ swoie pięć let złotych odiać v

12: księdzã Arcybiskupã.

13: **Lgarze.**

14: **S** Tańczyk powiadał/ że niemálz wietlzych lgarzów w

15: Polfcze/ ieno Arcybiskup Gámrat/ á Mácieiowski Bi=

16: lskup Krakowlki: bo ów powiadał wlytko/ wiem/ á nie

17: wiedział nic: ten zaś mówił rad/ wierę niewiém/ á wly=

18: tko wiedział.

19: **Odpowiedz niespodziewána.**

20: **Z** Iemiánin ieden w Polfcze ożeniwly sie/ w kilká nie=

B ij

dziel

strona: 12

12

Apophtegmatá

1: dziel zátał á zóná leży w pólgu/ y pocznie okná co były

2: zálłonioné oddziérác/ y fráłowác lie: A zoná leżąc/ Nie

3: fráfuy lie/ powiáda/ niefráfuy/ nie twoieć.

4: **N** A féymie Lubelłkim 1569. kiedy byli pánowie Lite=

5: włzcy przed łkonczeniem vniiéy ćicho viecháli/ między in=

6: łzemi źarty/ których było niemáło/ té dwa wierłzyki ná

7: śćienié było nápiřano:

8: Litwá známi vniią vczyniá łtroyną:

9: Vćiekli/ zołtáwiłrzy Háráburdę z Woyną.

10: A to ná ten czás byli dwa piłárze Litewłzcy/ którzy byli

11: przy Káncelláriiéy zołtáli: Iákoby miáłto vniiéy burdá

12: y woyná.

13: **Z** Iemiánin ieden fzedł przez kościół/ gdzie ná ten czás

14: niemáłą liczbę káplánów biřkup pořwięcał. Y łpyta coby

15: to zá ceremonie były: Odpowiedział mu ieden: że to łą

16: Akolitowie/ co ie Biřkup řwięći. Rozumiém/ powiáda:

17: ná nářzę to pńzenicę wróble.

18: **C** Iećierki w Rádomłkiéy źiemi/ vłyřzawłrzy źaká pod

19: oknem/ który wywróciłrzy niebácznie łłowá/ ták řpié=

20: wał: Iezus Iudařá przedał/ źć. Dobrze ták/ powiá=

21: da/ bo go ón téř był przedtym przedał.

22: **S** Iemienski w Rádomłkiéy źiemi mieřzkáiąc w mili od

klářtorá

strona: 13

Ianá Kochánowłkiego.

13

1: klářtorá/ ábo bliřéy Siećiechowłkiégo/ iř to ľudzie náń

2: wiedzili/ że około żony był nieiáko zelozus/ przy bieře=

3: dzie v niegóz w domu/ vmyřłnie wzmiánkę około wtár=

4: gnieniu Tátárów vczyniono/ táń gdy kářdy łwé widze=

5: nie iáko w tákiéy trwodze powiádał/ gdzieby fie z żoną
6: y z dziećmi vdác/ pytáli Siemienfkiégo/ á ty gdzie z
7: fwoią? Drugi śiedzác podle niego: Niewiém gdzie in=
8: dżiéy/ ieno do kłaźtorá. A Siemienfki zátym: A wié go
9: diabeł/ komuby fie piérwéy bronić/ czy Tátáróm od mu=
10: ru/ czy Mnichóm od żony.

11: An Dębieńfki Kánclérz koronny/ máiąc poruczenié
12: od króla/ áby pewną fprawę która fie ná ten czás toczyła
13: przed królem/ ná infzy dzień odłożył. Témi słowy powie=
14: dżiał: W téy á w téy rzeczy/ ták Król Ie⁸⁰ M. dekret
15: czyni/ zć. A tę drugą odkłáda do łádnégo dnia/ miáfto
16: tego co miał rzéc/ do łádowégo dnia: Ale ták podobno
17: chciał tknąć kunktáciéy/ która zbytnia była.